

Oponentský posudek na disertační práci

Autor: PhDr. Veronika Skalecká

Téma disertační práce: *Řízení a kontrola regionálních médií v Československu v 70. a 80. letech 20. století na příkladu informování o kulturních událostech pardubického okresu.*

Oponent: Doc. PhDr. Petr Orság, Ph.D.

Termín obhajoby na FSV UK: 28. ledna 2019

Předložená disertační práce PhDr. Veroniky Skalecké má 198 stran textu a jedenáct stran příloh. Autorka věnuje pozornost období tzv. normalizace v Československu a zaměřuje se na vývoj tuzemských regionálních médií v tomto období. Záměr doložit na příkladu konkrétního regionu a konkrétního regionálního periodika kontrolní mechanismy a praktiky, s jejichž pomocí (staro)nová komunistická elita po porážce pražského jara postupně ovládla prakticky všechny podstatné sféry života společnosti, vítám, protože podobně zaměřených odborných textů cílených na regionální média je zatím v tuzemské historiografii poskrovnu. Z tohoto úhlu pohledu je tedy možno práci chápat jako cenný dílčí příspěvek k dané problematice.

Autorka je dobře obeznámena s dosavadním stavem vědění k tématu a orientuje se v sekundární literatuře. Nejprínosnější je její práce v částech, v nichž využívá primární archivní prameny uložené ve Státním okresním archivu Pardubice, Státním okresním archivu Chrudim a Státním oblastním archivu v Zámrsku. Informace načerpané z těchto zdrojů tvoří pomyslnou páteř předloženého textu. Dobré je i to, že ukázky z těchto dokumentů jsou zařazeny v přílohách, bylo by však vhodné někde v práci uvést, proč byly zvoleny právě tyto konkrétní přílohy.

Cíle práce si autorka stanovila čtyři (s. 10), jsou popsány srozumitelně. Drobnou výhradu mám jen k tomu, zda a nakolik tyto cíle korespondují s tím, co na straně devět autorka označuje jako „hlavní téma“ práce, jímž dle ní je „kulturní rubrika (a obecně kulturní témata i mimo jim určenou sekci) pardubických novin Zář v 70. a 80. letech“. Podobně autorka uvádí „informování o kulturních událostech pardubického okresu“ i v samotném názvu své práce. Vzhledem k celkovým proporcím textu a faktu, že kulturní rubrice novin se autorka začíná věnovat fakticky až od strany 127, navíc pouze v jedné z pěti kapitol práce, je takto označené „hlavní téma“ diskutabilní. A k tomu ještě poznámka – autorka v textu mohla/měla precizněji formulovat, proč vlastně volila ono zaměření na kulturu? V textu

s tímto záměrem pracuje jako s faktem, ale jasné zdůvodnění volby chybí. Aby nedošlo k mýlce, zacílení na kulturu nezpochybňuji, ba právě naopak (!) – považuji za velmi funkční ukázat, jak byl i tento zdánlivě apolitický segment novinářské produkce hluboce kontaminován normalizačním marxisticko-leninským dogmatismem a jak byl využíván coby „nenápadný“ nástroj systematické, striktně shora dozorované a řízené ideologické indoktrinace. Volbu autorka naznačuje na straně jedenáct, kde uvádí, jak si „režim skrze kulturu zajišťoval podporu veřejnosti“. Podobným způsobem to činí i na straně 103, kde je v citaci Houdy uvedeno, že právě kulturní sféra byla pro normalizační vedení KSČ oblastí „z nejvíce rozkolísaných, nebezpečných a prolezlých negativními jevy konce šedesátých let“. To jsou věty vyzývající k dalšímu rozvedení a zdůvodnění, proč padla volba na kulturu.

Text práce je rozdělen do pěti číslovaných kapitol plus úvod a závěr. První kapitola je převážně kompilací sekundární literatury, druhá v zásadě také, obě slouží autorce jako uvedení do vlastního tématu práce, proto mohly být pojaty stručněji – zvláště když uvážíme, že jejich podstatnou část již autorka publikovala v monografii „Pardubice v období normalizace“. Výhrada se netýká těch pasáží druhé kapitoly, kde je popsána mediální scéna pardubického regionu jako celek, tedy včetně rozhlasového vysílání a závodních časopisů, resp. pak dále v textu i včetně knižního nakladatelství Kruh. Zde jen drobný dotaz k závodním časopisům – v úvodu autorka zmiňuje (s. 11), že závodní časopisy jsou do práce zahrnuty „oproti původnímu plánu ... minoritně“ – jaký byl tedy původní plán, pokud jde o závodní časopisy?

Následující kapitoly 3 a 4 lze považovat za jádro celého opusu. Přinášejí cenné informace o tom, jak probíhalo mocenské ovládnutí a pak i dlouhodobé řízení novinářského stavu shora v konkrétním regionu na okresní úrovni, která představovala v hierarchii komunistického vládnutí „přímý kontakt s ovládanými“. Autorka popisuje nejprve obecně počátek normalizace Svazu českých novinářů ve Východočeském kraji a všechny průvodní jevy – od výměny členských průkazů, přes hodnocení činnosti novinářů ideologickou komisí Krajského výboru KSČ až po jejich „politické vzdělávání“; následně pak sleduje už konkrétní dopady nových opatření přímo v redakci okresních novin Zář. Autorka zde vhodně využívá prameny z provenience někdejšího Okresního výboru KSČ a názorně dokládá systematické politické ingerence do redakčního provozu. Díky tomu máme k dispozici např. konkrétní data o tom, jak konkrétně probíhala disciplinace novinářského stavu na místní úrovni a dle toho lze zpřesňovat naše představy o dopadech personálních čistek na média – viz výměny členských průkazů východočeské organizace Svazu českých novinářů, kde po čistkách v SČN zůstala 1/3, resp. dle dokumentace KV KSČ pouze 1/5 původních členů (s. 69–70). Podobně autorka

přináší informace o počtech propuštěných novinářů z konkrétních titulů, ale třeba také o proměně věkové struktury redakcí, o vzdělání novinářů, o výši mezd či o jejich členství v KSČ.

Celá práce je podstatným svědectvím o zasetí, do něhož se dostala novinářská profese během let normalizace. Vazalské postavení novinářů, služebnost, nemožnost vedoucích redaktorů rozhodovat o zásadnějších věcech bez požehnání OV KSČ či ONV, trestání těch, kteří přestoupili pravidla normalizační moci, ale i konkrétní doklady o normalizační „společnosti nedostatku“ (viz výjezdy redaktorů do terénu s hasiči, protože redakce neměla k dispozici auto atd.), to vše je v práci vhodně dokumentováno.

Mám-li sumarizovat, předloženou disertační práci považuji za přínosný příspěvek k poznání problematiky řízení a kontroly regionálního mediálního provozu v letech normalizace v Československu. Doporučuji ji k obhajobě.

Otázky pro diskusi u obhajoby:

- Na s. 38 je v tabulce uveden vývoj výše nákladu Záře během let normalizace. Lze nějak vysvětlit, proč se tak „skokově“ zvýšil tento náklad mezi léty 1983 – 1986, když celou předchozí dekádu v zásadě stagnoval?
- Napadá autorku nějaké vysvětlení, proč se od sebe tak výrazně odlišovala hodnocení práce redakce Záře zpracovaná OV KSČ a ONV (s. 79)?
- Profily vedoucích redaktorů Záře působí nevyváženě, nejzvrubnější a nejjobsáhlejší je o Miroslavu Fundovi, o ostatních redaktorech jsou informace mnohem stručnější. Zatímco u Fundy jsou uvedena podstatná data i o jeho „kariérním“ postupu v rámci KSČ, u ostatních tato data chybí (viz s. 85 – 87, přitom s Jaroslavem Králem autorka i osobně mluvila). Proč? Platí tedy o všech vedoucích redaktorech Záře obecné tvrzení ze s. 84, že „vedoucí redaktor byl členem OV KSČ“? Z textu to není jasné.

Doc. PhDr. Petr Orság, Ph.D.

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

FF UP Olomouc

V Olomouci 15. ledna 2019